THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
• PUBLISHED BY •
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
251 - 253 Queen Street West — Telephone Adelaide 3067
Subscription Rates — $5.00 Per Year
Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ontario
January 22nd. 1913.

זשורנאל געזער ערקלערען זייערע מיינונגען וועגן „טשעק"

לעצטע וואך האבען מיר אויף דיעזען פלאץ ערקלערט אונזער שטעלונג וועגען דעם צוגעשיקטען טשעק פאר'ן מיליאן דאלאר קעמפיין, אויף וועלכען עס איז געווען צוגעשריבען "אין יעזוס'עס נאמען". מיר האבען דאמאלס ערקלערט, אז ווי מיר גלויבען ווערט די זאך אביסעל איבערשריבען, און אז די געשיכטע איז א גאנץ פשוט'ע צו דערזעל־בער צייט האבען מיר אויך צוגעגעבען, אז מיר האלטען זיך צוריק פון אריינזאגען אן אורטייל איבער דעם. איבערגעבענריג די גאנצע זאך צו די לעזער, און זאלען די מיינונגען פון די לעזער דיענען אלס מאטעריאל פארן קאמיטעט צו באשטימען צו דער צוגעשיקטער "טשעק" זאל יא אדער ניט אנגענומען ווערען.

מיר האבען זייט יענעם טאג שוין ערהאלטען א רייהע בריעף פון לעזער, און מיר וועלען דרוקען פון זיי אזוי פיעל וויפיעל עס וועט נאך מעגליך זיין.

מיר שענקען דער זאך אזוי פיעל פלאץ, ווייל ניט נאר האנדעלט זיך דא וועגען דעם צוגעשיקטען "טשעק", נאר די פראגע איז א פיעל ברייטערע און טיעפערע. עס האנדעלט זיך דא, צו דארפען מיר עס אנגעהמען אלס רעליגיעזע טאלעראנץ, און באטראכטען עס אלס א פשוט'ען פאל. אדער קוקען אויף דעם ווי אויף א פאל, חורך וועלכען מען האט אונז געזוכט א שטאך צו געבען. דאס איז די אורזאכע, וואהרס מיר גיבען דער פאסירונג אפ אזוי פיעל פלאץ, און אז די לעזער באגריי־פען די פראגע אין איהר גאנצער גרויס איז צו זעהן. פון די צוגעשיקטע ענטפערס פון דעם לעצטען איז אויך צו זעהן, אז די לעזער דענקען גאנץ פארשידענארטיג וועגען דעם.

מיר וועלען דערווייל ברענגען אלס מוסטער פאלגענדע צוויי בריעף.

איין לעזער שרייבט אונז —

ווערטער הער רעדאקטאר!

איבערלעזענדיג אייער עדיטאריעל מיט דעם נאמען "ראדף דער בייטראג אנגענומען ווערען?" ווייל איך אויך געבען מיינונג אין באצוג צו דער פראגע, געמליך, מיר טארען דעם "אנגלישען" ניט נעהמען ביי זיי, מיר דארפען זיי צייגען, אז מיר האבען שוין גענוג צרות און רדיפות געהאט אין דעם נאמען פון זייער עדלייזער, און זיי דארפען אונז ניט שטעכען די אויגען און רייצען זיך מיט אונז. מיר האבען גענוג אונזערע אחינו בני ישראל, וועלכע וועלען געווים ביישטייערען בהרחבת יד כדי מיר זאלען ניט דארפען אנקומען צו די אומות העולם, און נאך פרומע קריסטען פון וועלכע די אידען האבען געליטען און ליידען תמיד אויף ערען שרים. מען דארף זיי צוריק שיקען זייער טשעק און דאמיט זיי צייגען אז לא מדובשך ולא מעיקצך.

האפענדיג אז איהר וועט דרוקען מיין בריעף, פארבלייב איך אייער שטענדיגער לעזער,

ס. פוטשקאוו,
106 באלדווין סטרים.

ווערטער הער רעדאקטאר!

לעזענדיג אין אייער ציטיטונג וועגען דער פראגע פון'ם טשעק פאר די מלחמה קרבנות, וועלכער איז אונטערגעשריבען אין יעזוס נאמען, ווילט זיך מיר זאגען, אז מען דארף דעם טשעק צו טענהמען, ווייל עס איז ניט אמת, אז דא איז פארען א באהאל־טענער אנטיסעמיטיזם. עס קען אויך מעגליך זיין, אז די יענינע וועלכע האבען געזאמעלט דאס געלט, האבען עס איבערגעגעבען צו אן אלט־גלויביגען קריסט, וועלכער האט דאס געטון, און דערמיט געווהנליך נאר ניט געמיינט.

ווען מען זאל וועלען צוריק שיקען געלט דערפאר וואס יענער האט שלעכט געדענקט, ווען ער האט געלד געגעבען וואלט מען באדארפט פיעל אידיש געלט אויך צוריק שיקען.

אייער לעזער
מ. ט.
בעלווייל, אנטאריא.

גאנץ צוויי באזונדערע מיינונגען און ביידע צייגען זיי, וואס די „זשורנאל" לעזער דענקען וועגען דער פאסירונג, אויף ווי וויט די מיי־נונגען זיינען צוטיילט.

האט עס אין זינען אין די פאר יום טוב טעג

דער היגער איקראינער פארבאנד פיהרט יעצט אן א קליידער־זאמ־לונג פאר די איקראינער געליטענע. זייער זאמלונג פון קליידער און וועש קומט ניט אין קיין צוזאמענשטויס מיט דעם געפלאנטען מיליאן דאלאר קעמפיין, ווייל ערשטענס איז ער ניט פאר קיין געלט, נאר פאר קליידער און וועש, און צווייטענס וועט ער פארענדיגט ווערען פיעל פריהער ווי דער מיליאן דאלאר קעמפיין וועט זיך אנהויבען.

אבזוארהל דיעזער קעמפיין ווערט שוין אנגעפיהרט זייט די לעצטע עטליכע טעג. וועט ער אבער פאקטיש אנגעהויבען אין געענדיגט ווערען אין פארלויף פון די חול המועד טעג, ווען די גאנצע שטאדט וועט באזוכט ווערען, און אייפגעפארערט ווערען צו געבען קליידער און וועש פאר די גליטענע.

עס זיינען יעצט די פאר יום טוב טעג ווען אין יעדען אידישען הויז ווערט אלעס געבראכט אין ארדענונג. און אין דיעזע טעג דארפען די אידישע באלעבאסטעס ניט פארגעסען אנצוגרייטען פעקלאך זאכען פאר די אי־דישע געליטענע פון דער אוקראינע.

דער היגער אוקראינער פארבאנד וועט שוין טון דאס איבעריגע.

דער אויפגעפלאקערטער מזרח

פון אפרים אויערבאך.

מ'האט זיך געראדפט אויף דעם דיס־קוס. די געשעהענישען פון די לעצטע וואכען זענען פאר'ן מענשען, וואס האב־בען זיך צוגעקוקט צום מזרח, ניט גע־ווען קיין איבערראשונג. ניט אזוי לייכט וועלען די טערקען, די קורדען און די אנדערע מאכמאדאנישע פעלקער אריינ־געהן אין יאך פון אונטערטעניגקייט צו אייראפא. זייער נאציאנאלע איינגע'עק־שנ'קייט געהט דורך ווי א רויטער שנור איבער זייער געשיכטע. דער מזרח איז ווי א וואולקאן, וואס ווערט פאר־שטילט און אומערפאהרענע מענשען מיינען, אז ער איז אין נאכצאן אויס־בעראשען. אבער אין אמת'ען טליעט אין איהם, אין די טיפענישען פון זיין הארץ, א בראנדיגער פלאם און סוף כל סוף הייבט ער ווידער אן צו שפיי־ען מיט פייער.

אבער ס'איז ניט קיין גרויסע סכנה: די אטאמאנישע מלוכה גוסס'ט שוין זייט די לעצטע פאר צעהנדליג יאהר, זינט ס'האט זיך אנגעהויבען איהר פאנאנדערפאלונג, ניט זי זיך אלע מאל א צאפעל. פלאמערט אויף אין דער סוף אין, אז זי בלייבט דאך באוויבט פון איהרע פראווינצען. נאך רעם פאל פון טריפאלי, פאלאניקי און אנדערע געגענ־דען, האט איבער טערקיי זיך דורכגע־טראגען א שטארקע פאטריאטישע כוואל־ליע. די יונג־טערקען האבען פארכאפט די מאכט און זייערע הענען. עס זענען אריינגעשוואומען נייע טערקישע העלדען, וואס האבען גענומען איינפיהרען אר־דנונג אין זייער אויפלעגען קעניגרייך. אויף א ווייל האט זיך געראכט, אז דאס טערקישע רייך איז ווידרליך אויפ־געלעבט און אז דער באוויצער פון די דאדראנעלען, וואס רוהט אונטער'ן לבנה צו טער, ערקלערט זיך אומקעהרען צו זיין גדולה.

אנטהעגען דעם גורל פון דער גע־שיכטע קען מען זיך אבער ניט שטעלען און וואס ס'איז איינמאל פון איהר אנ־געצייכענט, דאס וועט מיזען געשעהן. מענען געמאכט ווערען די העכסטע אנ־שטרענגונגען. דער גורל פון טערקיי איז א פארזיגלטער: די מלחמה פון די וויזירען און פון די פאשאס האט ניט געהעלפען. אין איהרע הענט די פראווינצען פון תימן ביז טורדיא, ס'האט געמוזט קומען דער אונ־פארמיידליכער סוף און ער וואלט געקו־מען א סך שנעלער, ווען עס זאלען ניט געווען זיין די רעליגיעזע עפעס, וואס האבען פארבונדען די אלע פראווינצען מיט קאנסטאנטינאפאל.

אבער אויך די רעליגיעזע פעלקער האב־בען די לעצטע צייט ניט געהאנט האל־טען פעסט פארבונדען די אזוי ווייט צוזאמענגעטיילטע פון טערקיי. אין דער רעזאולוציע געגען אבדול האמיד'ס אפסאלוטיזם איז געלעגען דער אנהייב פון'ם פאנאנדערפאל. כל־זמן די מאכ־טיגע מאראנישע פעלקער האבען געהאלטען דעם טוילטאן פאר'ן גאט און נביא גע־זאלבטען, האט מען זי נאך געקענט איינהיטען פאר א הייליגער, רעליגי־עזער מלחמה. מ'הט געקענט אנצינדען אין זייערע פרומע הערצער דעם פאנא־טישען פייער, וואס האט זיי געטריבען צו פארצווייפעלטען קאמף. וואהרס נאר פארצווייפעלטער קאמף האט געקענט דערווייטערען דאס צופאלען פון טערקיי. נאר רעליגיעזער עקסטאז האט געקענט טרייבען די טערקען און אנדערע מאכ־מאדאנישע פעלקער צו געהן אין מלחמה ניט באשיצטע, ניט צוגעגרייטע. מיט א ציפוילטער מיליטערישער מאשין.

און ווען די יונג־טערקען האבען אבדול האמיד'ן אראפגעזעצט פון טראן, ווי א פשוט'ן בשר ודם, ווען זיי האבען איהם באהאנדעלט אהן אברעקעל הייר־ליגקייטס געפיהל צו זיין געקרונטען פון גאט און נביא קאם, און דער כישוף פון דעם סולטאנס רעליגיעזער מאכט און מאנצען אראפגעפאלען. איצט קען שוין טערקיי קיין הייליגע מלחמה ניט פיהרען איצט קען שוין דער סולטאן ניט רופען די מאכמאדאנער פון אפריקא און אזיע זיי זאלען זיך אנשטעמען די קריעזדע פינ'ם עלסטען טאליף. די לעצטע פע־דים, די רעליגיעזע, וואס האבען אזוי לאנג געהאלטען פארבונדען אלע מאכ־מעד־גלויבערס און האבען מעגליך גע־מאכט, אז דער רעליגיעזער עלעמענט שען איבער תימן, אדער ריכטיגער, אז תימן זאל זיך אליין, פרייוויליג לאזען באהערשען פון קאנסטאנטינאפאל, אט די לעצטע פעדים זענען צוריסען מיט דער רעוואלוציע געגען אבדול האמיד'ן. דער כישוף אין פארשוואונדען און געבליבען איז בלויז א צופיילטע רעגיערונגס מא־שין פון באהשיש און אויסגעלאסענקייט.

מיר האבען שוין געזעהען א גי־טען בייספיעל פון דער נאר וואס פאר־גאנגענער מלחמה. נאך פון אנפאנג, ווי טערקיי איז אריינגעטראטען אין קריעג, האט דער סולטאן מאכמעד רעד'ן פינ'ם עדרלעהרט צו הייליגען קריעג און די צערעמאניעס זענען געווען העכסט פייערליכע. די האליפען האבען אין אלע פראווינצען געגרופען און געוועקט דעם מאכמעדאנישען עולם אויפצושטעהן גע־גען די שונאים פון קראן, געגען די גלויביגע און פון'ם נביא פארשאל־טענע קריסטען. אבער א חוץ דעם הייר־פעלע טערקען און די האלב־ווילדע קור־דען, האבען זיך ניט אפגערופען מיט דעם פאנאטישען אפפערוויליגקייט פון אמאל. די עגיפטער און אפריקאנער האבען מיטגע געהעמפט געגען זייערע מיטטגלויביגע.

א קריעג, אבער העכסט כאראק־טעריסטישען אינצידענט האב איך אליין בייגעוואוינט אין יפו. דאס איז געווען ביים אנפאנג פון'ם קריעג. די אראבער און די פאר טערקישע באאמטע, וואס האבען זיך געפונען אין שטאדט, זענען געווען נידערגעשלאגען, ווארים זיי האב־בען ניט געוואוסט, אז עגלאנד וועט זיך ניט ארפען פיעל אנשטענגען אריינ־צוקומען פון מצרים, אין ארץ ישראל, דאס לאנד אין דאר אזוי ניט באשיצט און אפען פאר'ן שונא.

און פ'לעצונג איז געקומען די ידיעה, אז הונדערטער מצרישע סאלדאטען האב־בען פארראטען עגלאנד און זענען ארי־בערגעגאנגען צו זייערע מאכמעדאנישע ברידער צו קעמפען פאר'ן כבוד פון דער טערקישער מלוכה.

דער עולם איז געווארען אויפגעלעגט: מ'האט געזעהען אין דעם א סמן, אז דעם סולטאן'ס רוף צו זיינע אונטערטאנען האט געווירקט און דער נביא האט נאך זיין מאכט ניט פאר־לארען. דער סוף איז אבער געווען זעהר א טרויעריגער: ערשטענס איז פון די הונדערטער געווארען ניט מעהר ווי זיבע־צעהן עגיפטישע סאלדאטען און אויך די זענען געווען ניט מעהר ווי שפיאנען. פון דער פרייד איז געווארען א קלאג.

דער מזרח האט זיך אויפגעפלאמט, אבער דערווייל זענען די פלאמען ניט גע־פעהרליכער פון ראמסיי פייערען. די הייליגע קריי, מיט וועלכער ענוועד די בעסטע זיהן פון'ם לאנד, וואס זע־נען געמאטערט געווארען צו טויט נאר דערפאר, ווייל זיי זענען געווען זעלבס־באוואוסטע בירגער פון אונגארן און קריסטען און ווען ער דערצעהלט דארט שליסליך, אז די טאפערע און ענטשלא־סענע אונגארישע מענער, וואס האבען זיך אקעגען געשטעלט דער חברה, האט ווייסט ער אקוראט, זענען אונגארן און קריסטען. איז במילא דער פועל־יוצא דערפון, אז אלע יענע, וואס מאכען נישט יד אחת מיט דער איצטיגער רע־גיערונג זיי, איז דערפון אר ווייל ניט, אז בשעת ער רעדט פון א אבשנים פון א דעגעניריטער רא־סע, וואס האט צו זיך גערעסען די מיסלה אזט זיך הערען שטארקע אפלאדיס־מענטשן מיט א צווייש'ן רוף "דער אב־שיים פון אידען". און די נאנצע שנאה די פארביטערונג, דער צער און צארן פינ'ם המון־עם ריכטעט זיך אקעגען די אידען. הגם זיי האבען, כידוע, פון דער רויטע דיקטאטור פינקט אזוי גע־ליטען ווי אלע אנדערע און על־פי־רוב נאר מעהר אונטערדריקט ווילסאן און גע־געווארען. ווי די קריסטליכע באפעל־קערונג.

בכלל איז עס איין אלטע טאקטיק פון אלע אנטיסעמיטען צו פארשרייען א אידען וואס געהט ניט מיט זיי און בוילקט ניט זייער פאליטיק אלס אידען. מיט דעם פזמון "איד", "אידענשטעמ־לינג" אדער "אידענפארטיי" פאנגט מען זעהר לייכט דעם נישט־דענקענדען המון וואס זוכט א זינדענבאק, א "שעיר המשתלח". צו וועלכען ער זאל איינלאזען זיין ביטער הארץ. ווער עס נעדענקט, פלעגט זיך דער אמאליגער ווי־נער ביינערמייסטער הר. לועגער דער־מיט מיט גרויסען עדפאל באדיינען אין פאליטישען און ווירטשאפטליכען קאמף צווישען אנטיסעמיטישען וויען און דעמאלדיגען אמת'דיג פרייהייטליכען בודאפעסט. קיין אנדערן נאמען האט עס ביי איהם נישט געהאט ווי אידא־פעסט. דאס גאנצע מאדיארישע פאלק האט ער גערופען אידעא - מאדיארען פינקט אזוי ווי ער פלעגט די סאציאל־דעמאקראטען תמיד נישט אנדערש אנ־רופען ווי אידען־סאצי. איצט האט די "ערלע אונגארישע נאציע" ווי זיי רופען זיך, אנגענומען די איינענע טאק־טיק: פון אזיין זייט אונגארן און קריס־טען, וואס זייער אויפגאבע איז דאס לאנד וויידער אויפבויען, אויפריכטען און איינפיהרען רוה און אורדנונג אויפ'ן יסוד פון דער קריסטליכער מאראל - צום גע־נענטייל פון דער קריסטליכער מאראל - צום גענענטייל פון דער אנדער זייט, נאהמס פארטיי לכבוד גענעראל פויר־שינג.

אויף דער לעצטער פארטיי לענט וואשינגטאן פיעל געוויכט. נעמליך, מען רעדט גאנץ שטארק עס זאל זיין א שהוד צווישען דער מיסס ווילסאן און גענעראל פוירשינג.

פארשטעהט זיך, אז דאס איז דער־ווייל בלויז "מ'רעדט", אבער אזא טבע האט שוין וואשינגטאן. מ'רעדט זיך. די אפיציעלע „רערנער" מעהרסטענס די פרוועז פון דער זאנענאנטער הויכער געזעלשאפט, ווילען שוין לאנג חתונה מאכען די מיסס ווילסאן און פון גע־נעראל פוירשינג איז דאך אפגערעדט מ'האט איהם שוין עטליכע צעהנדלי־נער מאל פארקנאסט, הינטער די אויזען, פארשטעהט זיך. צו פארשיי־דענע מיידלאך און אלמנות.

צו דער פארטיי וואס מ'האט גע־נעבען לכבוד איהם זיינען בסך הכל גע־ווען וואסערע פינף טויזענט מענשען, אין מיסס ווילסאן איז געזעסען אויבען אן, לעבען דעם בעל שמחה אין ביי־זע ציינער האבען שוין גענומען אר־בייטען אז דאס איז א שדוך.

צו דאס וועט טאקע זיין א שדוך וועט מען פיליייכט קענען זעהן פון דעם אייב ס'וועט פון ווייסען הויז קומען אן אפלייקענונג. אז דאס איז ניט קיין שדוך, אז אין ווייסען הויז האט אבער א בלאז געטון א פרישער ווינטעל איז איצט זיכער אויך די אפיציעלע וואשינג־טאן, וועלכע האט אזוי אויך פאר־בראכט א גאנץ בריעהליכען סעזאן אין פארשיעדענע פארטיס. בעללער און אנדערע אמווירענען. וועט זיך איצט נאך מעהר קאנען אמווירען.

שרעקליכע פאקטען פונ'ם אונגארישען גהינום

(ספעציעלע קארעספאנדענץ צום "אידישען זשורנאל" פון אונזער וויענער קאר־רעספאנדענט.)

לייבל טויבש

ווען דער דעוויז פון דער רעגיערונג די דעגענערירטע ראסע, די אידען, וואס באשטעהט בלויז אין די צוויי ווערטער: אונגארען און קריסטען; ווען דער פרע־מיער - מיניסטער וואס אין זיין ער־עפנונג - רעדע ביי דער נאציאנאל - בארזאמלונג, אז בשעת די ממשלה פון דער פריהערדיגער רויטע - רעגיערונג, בשעת די דיקטאטור פון פראלעטאריאט האט מען געטראכט אלדאס צו פארניכ־טען, וואס איז געווען קריסטליך און אונגאריש; ווען ער מאכט א "זיכור" די בעסטע זיהן פונ'ם לאנד, וואס זע־נען געמאטערט געווארען צו טויט נאר דערפאר, ווייל זיי זענען געווען זעלבס־באוואוסטע בירגער פון אונגארן און קריסטען און ווען ער דערצעהלט דארט שליסליך, אז די טאפערע און ענטשלא־סענע אונגארישע מענער, וואס האבען זיך אקעגען געשטעלט דער חברה, דאס ווייסט ער אקוראט, זענען אונגארען און קריסטען. איז במילא דער פועל־יוצא דערפון, אז אלע יענע, וואס מאכען נישט יד אחת מיט דער איצטיגער רע־גיערונג זיי, איז דערפון אר ווייל ניט, אז'ם דערפון איז ניט נישט, אז בשעת ער רעדט פון א אבשנים פון א דעגענירטער רא־סע, וואס האט צו זיך גערעסען די מיסלה אזט זיך הערען שטארקע אפלאדיס־מענטשן מיט א צווייש'ן רוף "דער אב־שיים פון אידען", און די נאנצע שנאה די פארביטערונג, דער צער און צארן פינ'ם המון־עם ריכטעט זיך אקעגען די אידען. הגם זיי האבען, כידוע, פון דער רויטע דיקטאטור פינקט אזוי גע־ליטען ווי אלע אנדערע און על־פי־רוב נאר מעהר אונטערדריקט ווי אפארפאלגט געווארען, ווי די קריסטליכע באפעל־קערונג.

בכלל איז עס איין אלטע טאקטיק פון אלע אנטיסעמיטען צו פארשרייען א אידען וואס געהט ניט מיט זיי און בוילקט ניט זייער פאליטיק אלס אידען. מיט דעם פזמון "איד", "אידענשטעמ־לינג" אדער "אידענפארטיי" פאנגט מען זעהר לייכט דעם נישט־דענקענדען המון וואס זוכט א זינדענבאק, א "שעיר המשתלח". צו וועלכען ער זאל איינלאזען זיין ביטער הארץ. ווער עס נעדענקט, פלעגט זיך דער אמאליגער ווי־נער ביינערמייסטער הר. לועגער דער־מיט מיט גרויסען עדפאל באדיינען אין פאליטישען און ווירטשאפטליכען קאמף צווישען אנטיסעמיטישען וויען און דעמאלדיגען אמת'דיג פרייהייטליכען בודאפעסט. קיין אנדערן נאמען האט עס ביי איהם נישט געהאט ווי אידא־פעסט. דאס גאנצע מאדיארישע פאלק האט ער גערופען אידעא - מאדיארען פינקט אזוי ווי ער פלעגט די סאציאל־דעמאקראטען תמיד נישט אנדערש אנ־רופען ווי אידען־סאצי. איצט האט די "ערלע אונגארישע נאציע" ווי זיי רופען זיך, אנגענומען די איינענע טאק־טיק: פון אזיין זייט אונגארן און קריס־טען, וואס זייער אויפגאבע איז דאס לאנד וויידער אויפבויען, אויפריכטען און איינפיהרען רוה און אורדנונג אויפ'ן יסוד פון דער קריסטליכער מאראל - צום גע־נענטייל פון דער קריסטליכער מאראל - צום גענענטייל פון דער אנדער זייט.

אויף דער לעצטער פארטיי לענט וואשינגטאן פיעל געוויכט. נעמליך, מען רעדט גאנץ שטארק עס זאל זיין א שהוד צווישען דער מיסס ווילסאן און גענעראל פוירשינג.

פארשטעהט זיך, אז דאס איז דער־ווייל בלויז "מ'רעדט", אבער אזא טבע האט שוין וואשינגטאן. מ'רעדט זיך. די אפיציעלע „רערנער" מעהרסטענס די פרוועז פון דער זאנענאנטער הויכער געזעלשאפט, ווילען שוין לאנג חתונה מאכען די מיסס ווילסאן און פון גע־נעראל פוירשינג איז דאך אפגערעדט מ'האט איהם שוין עטליכע צעהנדלי־נער מאל פארקנאסט, הינטער די אויזען, פארשטעהט זיך. צו פארשיי־דענע מיידלאך און אלמנות.

צו דער פארטיי וואס מ'האט גע־נעבען לכבוד איהם זיינען בסך הכל גע־ווען וואסערע פינף טויזענט מענשען, אין מיסס ווילסאן איז געזעסען אויבען אן, לעבען דעם בעל שמחה אין ביי־זע ציינער האבען שוין גענומען אר־בייטען אז דאס איז א שדוך.

צו דאס וועט טאקע זיין א שדוך וועט מען פיליייכט קענען זעהן פון דעם אייב ס'וועט פון ווייסען הויז קומען אן אפלייקענונג. אז דאס איז ניט קיין שדוך. אז אין ווייסען הויז האט אבער א בלאז געטון א פרישער ווינטעל איז איצט זיכער אויך די אפיציעלע וואשינג־טאן, וועלכע האט אזוי אויך פאר־בראכט א גאנץ בריעהליכען סעזאן אין פארשיעדענע פארטיס. בעללער און אנדערע אמווירענען. וועט זיך איצט נאך מעהר קאנען אמווירען.

נאהמס פארטיי לכבוד גענעראל פויר־שינג.

אויף דער לעצטער פארטיי לענט וואשינגטאן פיעל געוויכט. נעמליך, מען רעדט גאנץ שטארק עס זאל זיין א שהוד צווישען דער מיסס ווילסאן און גענעראל פוירשינג.

פארשטעהט זיך, אז דאס איז דער־ווייל בלויז "מ'רעדט", אבער אזא טבע האט שוין וואשינגטאן. מ'רעדט זיך. די אפיציעלע „רערנער" מעהרסטענס די פרוועז פון דער זאנענאנטער הויכער געזעלשאפט, ווילען שוין לאנג חתונה מאכען די מיסס ווילסאן און פון גע־נעראל פוירשינג איז דאך אפגערעדט מ'האט איהם שוין עטליכע צעהנדלי־נער מאל פארקנאסט, הינטער די אויזען, פארשטעהט זיך. צו פארשיי־דענע מיידלאך און אלמנות.

צו דער פארטיי וואס מ'האט גע־נעבען לכבוד איהם זיינען בסך הכל גע־ווען וואסערע פינף טויזענט מענשען, אין מיסס ווילסאן איז געזעסען אויבען אן, לעבען דעם בעל שמחה אין ביי־זע ציינער האבען שוין גענומען אר־בייטען אז דאס איז א שדוך.

צו דאס וועט טאקע זיין א שדוך וועט מען פיליייכט קענען זעהן פון דעם אייב ס'וועט פון ווייסען הויז קומען אן אפלייקענונג. אז דאס איז ניט קיין שדוך. אז אין ווייסען הויז האט אבער א בלאז געטון א פרישער ווינטעל איז איצט זיכער אויך די אפיציעלע וואשינג־טאן, וועלכע האט אזוי אויך פאר־בראכט א גאנץ בריעהליכען סעזאן אין פארשיעדענע פארטיס. בעללער און אנדערע אמווירענען. וועט זיך איצט נאך מעהר קאנען אמווירען.

זאנגוויל און נארדוי

פון לעא קעניג.

זיי זיינען ביידע כמעט פון איין הויך נאר איינער (זאנגוויל) איז דין, פיזיש ניט שטארק. עטיואס געבוינען און דאס וואס ווערט אנגערופען אין ענגליש "פרעזשיל", ווי אן איידעלע וואזע, מיט וועלכער מען דארף זיין זעהר פארזיכ־טיג.

נארדוי ווערדער איז מאסיוו, פעל־זען ארטיג און טראץ זיין טויב ווייסקייט, מאכט ער דעם איינדרוק פון א מעכטיגען מאן מיט זיין פעסטען קארק און יונגענד־ליכער, זאנגר וואוילווענגערישער האל־טונג.... (איך האב איהם געזעהן אין פא־ריז פאר דער מלחמה).

ביידע זיינען נאר גרויסע רערנער, מעסטעגדיג לויט דעם גוואלדיגען אינטע־רעס פון זייערע צוהערער.

נאר אייגער (נארדוי) איז א טריבון אין פילען און אמת'ן זין פון ווארט. נארדוי איז די אידעאלע פיגור פאר א פובליק פלאטפארעם. ער האט אן אמת'ן "שאנת אריה" און איך האב נאך ניט געזעהען א רעדנער וואס זאל האבען אזא "גרויס מויל" ווי נארדוי. אין מיטען פון זיין מילך ווייסען קאפ ווירקט זיין מויל ווי א חלל פון א מעכטיגען תאנאן... און די ווערטער וועלכע ער ווארפט ארויס גאלאנצען שטאלערען־פאלם, ווי די מא־דערנע שראפנעלען.

נארדוי שטעהט אויף דער טריבונע ווי א מעכטיגער ווייסער לייב.

ישראל זאנגוויל (אין פערגלייך מיט נארדוי) ווי א לעמעלע. שוואך, צארט איז זיין שטים ווי זיין קערפער. זיין קראפט שטאמט מעהר פון נערוועז ווי פון קער־פער. אין זיין ווייז איז ווי די אורטיפי־ליכע פייל, געשליפען און מיט לעבע פערפערטיגט. גיפטיג און זאלביג צו דער זעלבער צייט.

און צייטענווייז דאכט זיך מיר אז ישראל זאנגוויל איז פיעל עלטער פון'ם גרויען זקן, צוליעב זיין עטואס ווייב־ליכען ראמאנטיזם... ישראל זאנגוויל איז פארגעשריטענער פון נארדוין אבער אין טעמפעראמענט איז נארדוי רעוואלוצ־יאנערער און מאכט דערפאר דעם איינ־דרוק ווי ער וואלט געווען אינגער.

ביידע אי זאנגוויל אי נארדוי זיינען פון די גרויסע אידישע מוסר זאגער פון לעצטען יאהר הונדערט.

ביידע זיינען די מעכטיגע נביאים אין ניקלער פון די מאדערנע צייטען. ביידע כאטש אין פערשיעדענע ארט און ווייזע האבען זיי ענטבלויזט און ענטדעקט אי־ראפאס פאלשען קאנווענציאנאליזם.

זאנגוויל האט עס געטון און טוט עס ווי א פחח אין אסטמאל מיט ליעבע ווי א פערליעבטער.... נארדוי האט דעם פאל־שען שלייער גערייסען ברוטאל, ווי אן אכץ, אסטמאל מיט שטיקער פלייש צוזאמען...

זאנגוויל איז פיליייכט דער אמתער יורש פון אונזער אינשטערבליכען הייגע. נארדוי איז מעהר פון לודוויג בערנעס שניס. כאטש פיליייכט א שטארקערער און מעכטיגערער עקזאמפלאר.

זאנגוויל איז פאעטישער לודישער פון נארדוין. נארדוי איז דורך און דורך קריטיק. אין נארדוים הענד איז די פען א בלאנקע שארפע שווערד וואס שניידט אינברחמנות'דיג. זאנגוויל'ס פען איז א פייל פון בוינען. "ספארטסמעניש" שפיעלט ער זיך מיט זיין פייל, רייניגט זי אין פוצט און דערווייל צעיעלט ער ער־גען מיטן אויג. און טרעפט אזוי שפי־ציג טיף ווען ער וואדפט זי.

נארדוי איז א ראציאנאליסט פאזיטי־וויסט. כאטש אין טעמפעראמענט איז ער א שטירעם וואס ברעכט און וואדפט אין.

זאנגוויל איז שטענדיג קריטיש אדער ער וויל שטענדיג אזוי זיין און דאך איז אין זיין טעמפעראמענט דא אזוי פיעל פאזיטיווים, בויענדעס.... אין דער ליטע־ראריש טעטיגקייט האט ער דוכט זיך מיר, מעהר גאנצעס און פאזיטיווים אי־בערגעלאזט ווי נארדוי.

נארדוי דורכט מיר, איז מעהר אריע־טאליש אין כאראקטער; זאנגוויל מעהר גלות'דיג.

זאנגוויל האט ליעב צו אטאקירען "אנב אורחא" "ניט דאס בין איך אויר־סענדיג" ווי מענדעלע מוכר ספרים עלוי השלום...

נארדוי שניידט און פערטיג. נאר־חי האט אונגעהויער פיעל קוראזש אין העלדישע דרייסטקייט, זאנגוויל בלי ספק איז מעהר סטראטעגיקער...

אין אונזער אידישער כלל ארבייט זיי־נען די צוויי גדולים בלי ספק די אנגעזע־הענסטע און בעדייטענסטע. געוועהלט אדער ניט געוועהלט. אפיציעל צי ניט אפיציעל, נאר זיי זיינען די צו וועלכע די גרויסע ניט אידישע וועלט הערט זיך אמסטייסטען צו.

דער אויפגעפלאקערטער מזרח

פון אפרים אויערבאך.

מ'האט זיך געראדפט אויף דעם דיס־קוס. די געשעהענישען פון די לעצטע וואכען זענען פאר'ן מענשען, וואס האב־בען זיך צוגעקוקט צום מזרח, ניט גע־ווען קיין איבערראשונג. ניט אזוי לייכט וועלען די טערקען, די קורדען און די אנדערע מאכמאדאנישע פעלקער אריינ־געהן אין יאך פון אונטערטעניגקייט צו אייראפא. זייער נאציאנאלע איינגע'עק־שנ'קייט געהט דורך ווי א רויטער שנור איבער זייער געשיכטע. דער מזרח איז ווי א וואולקאן, וואס ווערט פאר־שטילט און אומערפאהרענע מענשען מיינען, אז ער איז אין נאכצאן אויס־בעראשען. אבער אין אמת'ען טליעט אין איהם, אין די טיפענישען פון זיין הארץ, א בראנדיגער פלאם און סוף כל סוף הייבט ער ווידער אן צו שפיי־ען מיט פייער.

אבער ס'איז ניט קיין גרויסע סכנה: די אטאמאנישע מלוכה גוסס'ט שוין זייט די לעצטע פאר צעהנדליג יאהר, זינט ס'האט זיך אנגעהויבען איהר פאנאנדערפאלונג, ניט זי זיך אלע מאל א צאפעל. פלאמערט אויף אין דער סוף אין, אז זי בלייבט דאך באוויבט פון איהרע פראווינצען. נאך רעם פאל פון טריפאלי, פאלאניקי און אנדערע געגענ־דען, האט איבער טערקיי זיך דורכגע־טראגען א שטארקע פאטריאטישע כוואל־ליע. די יונג־טערקען האבען פארכאפט די מאכט און זייערע הענען. עס זענען אריינגעשוואומען נייע טערקישע העלדען, וואס האבען גענומען איינפיהרען אר־דנונג אין זייער אויפלעגען קעניגרייך. אויף א ווייל האט זיך געראכט, אז דאס טערקישע רייך איז ווידרליך אויפ־געלעבט און אז דער באוויצער פון די דאדראנעלען, וואס רוהט אונטער'ן לבנה צו טער, ערקלערט זיך אומקעהרען צו זיין גדולה.

אנטהעגען דעם גורל פון דער גע־שיכטע קען מען זיך אבער ניט שטעלען און וואס ס'איז איינמאל פון איהר אנ־געצייכענט, דאס וועט מיזען געשעהן. מענען געמאכט ווערען די העכסטע אנ־שטרענגונגען. דער גורל פון טערקיי איז א פארזיגלטער: די מלחמה פון די וויזירען און פון די פאשאס האט ניט געהעלפען. אין איהרע הענט די פראווינצען פון תימן ביז טורדיא, ס'האט געמוזט קומען דער אונ־פארמיידליכער סוף און ער וואלט געקו־מען א סך שנעלער, ווען עס זאלען ניט געווען זיין די רעליגיעזע עפעס, וואס האבען פארבונדען די אלע פראווינצען מיט קאנסטאנטינאפאל.

אבער אויך די רעליגיעזע עפעס האב־בען די לעצטע צייט ניט געהאנט האל־טען פעסט פארבונדען די אזוי ווייט צוזאמענגעטיילטע פון טערקיי. אין דער רעוואלוציע געגען אבדול האמיד'ס אפסאלוטיזם איז געלעגען דער אנהייב פון'ם פאנאנדערפאל. כל־זמן די מאכ־טיגע מאראנישע פעלקער האבען געהאלטען דעם טוילטאן פאר'ן גאט און נביא גע־זאלבטען, האט מען זי נאך געקענט איינהיטען פאר א הייליגער, רעליגי־עזער מלחמה. מ'הט געקענט אנצינדען אין זייערע פרומע הערצער דעם פאנא־טישען פייער, וואס האט זיי געטריבען צו פארצווייפעלטען קאמף. וואהרס נאר פארצווייפעלטער קאמף האט געקענט דערווייטערען דאס צופאלען פון טערקיי. נאר רעליגיעזער עקסטאז האט געקענט טרייבען די טערקען און אנדערע מאכ־מאדאנישע פעלקער צו געהן אין מלחמה ניט באשיצטע, ניט צוגעגרייטע. מיט א ציפוילטער מיליטערישער מאשין.

און ווען די יונג־טערקען האבען אבדול האמיד'ן אראפגעזעצט פון טראן, ווי א פשוט'ן בשר ודם, ווען זיי האבען איהם באהאנדעלט אהן אברעקעל הייר־ליגקייטס געפיהל צו זיין געקרונטען פון גאט און נביא קאם, און דער כישוף פון דעם סולטאנס רעליגיעזער מאכט און מאנצען אראפגעפאלען. איצט קען שוין טערק